

УДК 94(430):321.64]:[2-13:2-45]
DOI: 10.31651/2076-5908-2020-2-84-91

КОВАЛЬЧУК Вікторія Василівна,
аспірантка кафедри всесвітньої історії
Київського університету ім. Б. Грінченка,
e-mail: viktoriya.koval4uk@gmail.com
Orcid ID: 0000-0001-7428-9124

МАТЕРИНСТВО ЯК «МІСІЯ ДЕРЖАВНОЇ ЗНАЧУЩОСТІ» В ІДЕОЛОГІЇ ТА ПОЛІТИЦІ ТРЕТЬОГО РЕЙХУ

У статті проаналізовано, як відбувався процес формування «культу матері» в Третньому Рейху та наскільки він був втілений в життя. Зазначено чинники, які вимагали створення такого культу та проаналізовано теоретичні розробки провідних діячів нацизму в цій галузі. Виявлено, що на реалізацію цих ідей було направлено всю діяльність Міністерства народної освіти та пропаганди на чолі з Й. Геббельсом. Також виділено ті тенденції, які виникли в суспільстві, в зв'язку з появою «культу матері», та наскільки вони вплинули на суспільне та приватне життя жінок.

Ключові слова: гендер, культ матері, Лебенсборн, нацизм, Третій Рейх.

Постановка проблеми. В останні десятиліття гендерні дослідження затвердили себе як досить актуальний напрям у світовій науці. В зв'язку з тим, що гендерні дослідження передбачають використання своєї спеціальної методології, з'явилося ціле коло питань, які можна дослідити за допомогою цих методів. І якраз дослідження «культу матері» в Третньому Рейху є одним з тих питань, адже серед дослідників значний інтерес становить питання того, як нацистам вдалося залучити на свою сторону широке коло жінок та ще й зробити їх активними учасницями націонал-соціалістичного руху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження гендерної історії Третнього Рейху та материнства, як частини цієї історії, в наш час в світовій науці є актуальним напрямом. Свого часу становище жінок в Німеччині за нацизму розглядали такі класики цього напрямку як Дж. Стефенсон, Г. Бок, К. Кунц, Л. Пайн, Л. Рупп. Сучасною розробкою ролі жінок в нацистській Німеччині займаються Дж. Мок, Н. Лорофф, К. Хаст, К. Гронов. Відомими дослідниками з даної тематики на пострадянському просторі виступають Г. Супригіна та О. Єрмаков. Однак цю тему частково лише поза увагою вітчизняна наука. Окремо можна виділити лише праці О. Давлетова, відомого дослідника історії нацизму.

Метою пропонованої статті є дослідження того, яке місце нацистська пропаганда відводила матерям, які заходи уряд приймав задля залучення жінок на свою сторону та заохочення материнства, та наскільки всі ці заходи були успішні.

Виклад основного матеріалу. Теоретичною розробкою майбутнього нацистської Німеччини та становища жінок в цій країні займалися А. Гітлер, Й. Геббельс, А. Розенберн, Р. Дарре, Г. Герінг, Г. Гімлер, Р. Гесс, Б. фон Ширах та інші ідеологи нацизму ще до фактичного приходу до влади. Якщо підсумувати їхні погляди, то можна з впевненістю говорити, що головна роль у розбудові держави відводилася чоловікам, а жінка повинна була стати матір'ю, домогосподаркою, берегинею дому. Так, чоловікам відводилася першорядна роль, а жінкам – другорядна, але слід відразу зазначити, що націонал-соціалізм розумів оточуючий його світ як чоловічий [1, 235]. Це не виправдовує тих дій нацистського уряду, які будуть перераховані нижче, але дасть краще розуміння тогочасної ситуації.

«Сім'я отримує свою зовнішню і внутрішню характеристику через жінку. Мати дає своєму чоловікові та дітям їхній дім. Материнський дух є джерелом всього вічного» [2]. Ерна Гюнтер написала ці слова в статті для «NS Frauen Warte» (нацистський журнал для жінок) за 1934 р., щоб нагадати жінкам, що тільки вони можуть гарантувати успіх нової німецької держави. Саме будучи дружинами і матерями, вони б гарантували успіх тих законів, які повернули жінок назад до їхніх природних обов'язків.

Про важливість материнства говорив і Й. Геббельс в своїй промові на честь відкриття виставки «Жінка» в 1933 р.: «Це початок нової німецької жіночності. Якщо народ знову має матерів, які гордо і вільно обирають материнство, він не може загинути. Якщо жінка здорова, люди будуть здорові. Горе нації, що нехтує своїми жінками і матерями» [3]. До речі, це був його перший офіційний виступ в якості очільника Міністерства народної освіти та пропаганди, і Геббельс не забув підкреслити це в своїй промові. Ця подія також дає уявлення про важливість «жінки» в нацистській риторичі та в подальшій діяльності міністерства загалом.

Цілком зрозуміло, що для того, щоб виховати покоління жінок, яке повністю буде слідувати нацистській пропаганді, слід розпочинати з молодшого покоління. Тому спершу слід зосередити увагу на освіті та вихованні майбутніх матерів. У 1930 р. було засновано Союз німецьких дівчат як жіночу молодіжну гілку в складі Гітлерюгенду. Були дві загальні вікові групи: Юнгмедель, куди входили дівчата віком від 10 до 14 років, і БДМ, куди входили старші дівчата віком від 15 до 18 років. Дівчата Гітлерівської молоді навчалися принципам служіння, регламентації, послуху і дисципліни. Організація хотіла створити ідеальну німецьку дівчину, яка б виросла в ідеальну німецьку жінку і матір.

Відповідно до ідеології націонал-соціалізму, головним завданням організації було виховати сильних та сміливих жінок, які стануть товаришами політичним солдатам, їхніми дружинами та матерями, будуть організовувати своє сімейне життя у відповідності з націонал-соціалістичним світоглядом, виховуючи горде та загартоване покоління.

Дівоча частина організації мала підготувати своїх вихованок до майбутнього материнства. Звичайно, були заняття, які мали підтримувати належний фізичний стан дівчат, але переважна більшість була присвячена засвоєнню домашніх навичок, таких як шиття чи приготування їжі. В комплексі така діяльність мала допомогти у формуванні почуття спільності та у кращому засвоєнні норм пропаганди.

Що саме таким і було навчання підтверджує Ютта Рюдигер, очільниця Союзу німецьких дівчат у період з 1937 р. по 1945 р. «Хлопців навчають бути політичними солдатами, дівчат – бути сильними і сміливими жінками, які будуть товаришами цих політичних солдатів, які пізніше, як дружини і матері, житимуть і формуватимуть наш національно-соціалістичний світогляд у своїх сім'ях. Тоді вони виховують нове і горде покоління» [4].

Націонал-соціалістична партія мала безліч цілей для Третього Рейху, і не на останньому місці, було прагнення збільшити кількість населення нацистської Німеччини. Ці зміни зосереджувалися на збільшенні кількості расово чистих німців. Уряд заохочував сімейні пари мати якомога більше дітей. Відразу ж в 1933 р. був виданий закон «Про заохочення шлюбу», відповідно до якого, кожній парі молодят надавався кредит в 1000 марок, після народження кожної дитини списувалося 250 марок, так аж до четвертої дитини. Німкені, що мають чотирьох і більше дітей нагороджувалися почесним хрестом німецької матері [5, 51].

Були створені організації, які навчати молодих дівчат як бути кращими дружинами і матерями. Тобто, цілком зрозуміло, що жінки відігравали важливу роль в реалізації планів нацистської партії. Тому партія подбала про те, щоб про матерів подбали всіма можливими способами. Жінки отримували почесне становище в суспільстві, якщо народили декількох дітей. Вони були возвеличені над іншою частиною суспільства в нацистській риторичі. Все це завершилося формуванням «культу материнства», який розміщував матерів вище інших жінок і утверджував їхню роль в існуванні Німеччини.

Жінок, що не мали дітей, або ставили під сумнів мудрість тих, що народжували, висміювали як егоїсток або не патріоток своєї держави. Щоб дана думка утвердилася в свідомості простих громадян, її активно висвітлюють в засобах пропаганди. Як приклад цьому, можна навести одну зі статей в «NS Frauen Warte», де автор чітко наголошує, що народження дітей є патріотичним обов'язком німецької жінки [6]. Автор пояснює, що німецький солдат надихається на боротьбу набагато сильніше, знаючи, що вдома у нього є діти, яких він повинен захистити. Нацисти хотіли, щоб жінки вірили, що їхні діти є так само важливими для фюрера, як і самопожертва солдат заради нього.

У спробі заохотити народження дітей без витрат коштів, уряд шанував німецьких матерів різними способами. З 1934 р. День матері в Німеччині став великим святом. В цей день Йозеф Геббельс оголошував офіційний вихідний, церкви в цей день проповідували тему материнства, театри показували лише відповідні п'єси і роздавали безкоштовні квитки сім'ям, матерям, чії діти залишили дім тощо.

Щороку в святковому номері «Frauen Warte» матерів високо цінували. Стаття у випуску за 1940 р., написана матір'ю, високо оцінює роботу Материнської служби, через ті заняття, що вона організовує для матерів [7]. Материнство було належно пошановано, але нацисти вважали, що матерям необхідно допомогти у вихованні дітей, в тих моментах, що стосувалися усвідомленню ідеології. Стаття закінчується наступними словами: «Націонал-соціалістична держава розуміє, що вона має все, щоб отримати належне, коли вона має серця своїх матерів» [7].

Також в умовах пропаганди материнства, велике значення приділялося фізичному і расовому здоров'ю майбутніх батьків, особливо, жінці, яка була берегинею чистоти арійської крові. У зв'язку з цим держава і пропаганда приділяли цьому аспекту пильну увагу і контроль. У 1934 р. було видано 10 заповідей для вибору чоловіка або дружини: дівчина чи чоловік повинні були вступати в шлюб тільки з німцями або з людьми нордичного походження [8]. Гітлер вважав, що шлюб є осередком, в якому зріє майбутнє Німеччини. В газетах публікували шлюбні оголошення в цілях знайти расово-чисту дружину [9].

Водночас відбулося закріплення цих ідей на законодавчому рівні. Були ухвалені так звані Нюрнберзькі закони, які забороняли шлюб між представниками різних рас. Цілком зрозуміло, що, в першу чергу, ці закони стосувалися євреїв. А вже з 1938 р. всі шлюби, укладені з громадянами Німеччини за кордоном, вважалися недійсними. Шлюбний вік дівчини знизився до 16 років, чоловіки ж, як і раніше вступали в шлюб з 21 року, у виняткових випадках можна було створювати сім'ю з 18 років. Розлучення допускалися, в тому випадку, якщо один з подружжя відмовлявся від продовження роду, а також розривали шлюби в разі безпліддя дружини або чоловіка з метою повторно створити сім'ю. Нацисти вважали, для збереження німецької нації кожна сім'я повинна привести на світ не менше 4 дітей і всі зусилля спрямовували на пропаганду для досягнення поставленої мети. В газетах писали про те, що слід припинити показувати німецьку сім'ю з однією чи двома дітьми, так як система двох дітей веде до загибелі народу [10]. З цього також помітно, що шлюб не був чимось приватним для нацистської партії. Навпаки, вони вважали це публічною справою, в якій вони мали право голосу. Держава охопила всі аспекти життя своїх громадян, особливо домашні справи. Тому часто можна зустріти таку думку, що шлюб був потрібний не для задоволення певних своїх інтересів і потреб, а лише для продовження роду.

Для кращої готовності дівчат до майбутнього шлюбу, державою було створено «школи нареченої». Вони проходили у вигляді шеститижневих курсів. Учасниці цих занять здобували домашні навички, включаючи приготування їжі, прасування, як правильно прикрашати свої будинки, створювати і підтримувати домашній бюджет, догляд за дітьми, як підтримати своїх працюючих чоловіків, коли вони повертаються з роботи. Жоден аспект повсякденного життя не був пропущений: від прасування чоловічої форми до проведення політично коректних розмов на коктейльних вечірках. Серед обіцянок, які робили випускниці цих курсів, було виховати своїх дітей відповідно до нацистських переконань, одружитися на неоязичницькій церемонії перед партійним чиновником і бути вірним Гітлеру до смерті [11].

У цьому зв'язку, пояснює Маріус Турда, відомий британський дослідник історії рас та євгеніки: «Школи нареченої чудово ілюструють прагнення нацистського режиму контролювати своє населення, як приватно, так і публічно. Хороша німецька дружина повинна була одночасно підтримуючою матір'ю і пропагандистом расових цінностей у сім'ї» [11].

Спочатку учасниками цих шкіл були наречені видатних членів СС і нацистська партійна еліта. Пізніше відвідування було відкрито для всіх німецьких жінок, яких вважали придатними для народження расово чистих дітей.

Ідею по збільшенні кількості расово чистого населення Німеччини підхопили й інші ідеологи нацизму. В 1935 р. Генріхом Гімлером було розпочато проєкт Лебенсборн, який мав на меті підготувати молодих расово чистих дівчат до материнства і виховання дітей. Ця програма встановила мережу будинків, яка дозволяла расово чистим самотнім вагітним дівчатам виношувати дитину в чистих і комфортних умовах. Ці дії супроводжувалися прийняттям відповідних законів, як от, Закон про захист здоров'я німецького народу від 18 жовтня 1935 р. [12] та Розпорядження про захист шлюбу, сім'ї і материнства від 9 березня 1943 р. [13], а також розпорядженнями німецьких чиновників.

Нацистська партія мала чітку позицію на становище жінки в суспільстві. Основним завданням справжньої німецької жінки було виховання якомога більшої кількості дітей. Тому значна частина нацистської передвоєнної пропаганди була спрямована на жінок, заманюючи їх ідеальними образами та фінансовими вигодами, якщо вони залишаться вдома і будуть виховувати дітей. Нацистська партія всіма засобами акцентувала на ролі жінки як матері. Партія мусила довести жінкам, що їх виводили з громадської сфери не тому, що жінки були нижчими, а навпаки – вони були найважливішою частиною суспільства. Слід знову звернутися до виступу Йозефа Геббельса від 18 березня 1933 р. на жіночій виставці, де він розповів, що жінки є найбільш важливою частиною німецького суспільства. Жінки залишилися поза політикою і публічною сферою тому, що партія дуже їх поважала, аби дозволити їм займатися не тим, для чого вони були створені [3]. Подібні думки зустрічалися і в промовах та записках А. Гітлера та Г. Гімлера. Німецька партія намагалася прищипити менталітет, який вимагав від жінок народжувати якомога більше расово чистих дітей. Саме Лебенсборн мав стати однією з сильніших сторін партії у підтримці цієї ідеї.

Однак, з часом існування Лебенсборну стало зрозуміло, що ті амбітні плани, які ставив перед собою Г. Гімлер, не досягли успіху. Населення не активно сприймало ідею по народженню дітей. Тому згодом прагнення збільшити кількість населення порушило традиційне переконання щодо моралі. Нацистська мораль спиралася на ідеї вікторіанської буржуазної моралі, але передбачала свої особливості. Ці особливості полягали в тому, що відбувався поділ на сфери: чоловіки були представниками публічної сфери, працювали і впливали на політику, а жінки залишалися вдома та дбали про спокійну сімейну атмосферу для чоловіка і дітей. Буржуазна мораль говорила, що чоловік і жінка не повинні займатися будь-якою сексуальною діяльністю поза шлюбом, а діти повинні народжуватися як плід любові. Зрозуміло, що нацистів не цікавило, як ці діти з'явилися, лише аби їх була більша кількість. Тому представникам Лебенсборну було байдуже: були діти народжені в шлюбі чи поза ним. Навпаки, позашлюбні відносини підтримувалися на офіційному рівні, головне, щоб в результаті народилися расово чисті діти. До речі, саме за руйнування сімейних цінностей нацистська партія часто виступала об'єктом критики.

У всієї цієї ситуації був й інший бік. Звісно, що матері-одиночки підтримувалися державою, вони навіть були захищені певними законами. Однак в ситуаціях, коли матері мали багатьох дітей та ще й від різних чоловіків, вони підлягали стерилізації. Це пояснювалося тим, що такі матері морально поступаються тим жінкам, що змогли створити щасливу сім'ю будучи в офіційному шлюбі. Таким чином, розмежовувалися поняття «народження» та виховання» дітей. Хоч самотніх жінок і заохочували мати дітей, але сім'я була кращим місцем для виховання дитини.

Лебенсборн був заснований на території Німеччини, але згодом поширився на окуповані території. До кінця війни будинки Лебенсборну розміщувалися на територіях Німеччини, Австрії, Норвегії, Бельгії та Франції. Жінки, що приєднувалися до Лебенсборну мусили довести свою расову чистоту та батька дитини. Більшість жінок, що приєдналися, народили

своїх дітей не від офіцерів СС, а від простих солдатів. В зв'язку з цим їм було важко довести расову чистоту своїх дітей.

Відразу після народження дитини існували різні варіанти продовження співпраці з програмою. Г. Гімлер сподівався, що більшість матерів залишать своїх дітей, і ті будуть віддані на виховання офіцерам СС та їхнім сім'ям. Таким чином, діти вирости б відданими прихильниками націонал-соціалізму. В теорії, діти належали не матері, а Лебенсборну та державі. Іншим варіантом була можливість одруження матері та солдата. Головним завданням Лебенсборну було не народження якомога більшої кількості дітей, а народження расово чистих німецьких дітей. Сьогодні більшість істориків погоджується, що Лебенсборн був створений, щоб припинити аборти і заохотити німців до народження дітей.

Усі расово чисті німецькі жінки були заохочені народжувати дітей. Особливо та більшість поза проектом Лебенборн. Вони були так само прославлені, як й інші матері. Мова йде про тих жінок, чоловіки яких були на фронті або навіть загинули там. Німецька риторика з цього приводу говорить, що німецька раса має продовжувати існувати, незалежно від того, наскільки важким стає життя у зв'язку з війною.

Війна буде програна, якщо жінки не будуть народжувати дітей для країни. Стаття з назвою «Життя має перемогти» була опублікована у «Frauen Warte» у 1940 р., щоб нагадати жінкам, що жалість до себе під час війни не допоможе перемогти [15]. «Життя – це світ жінки. Доля її народу визначається її ставленням до життя, її волею до щастя та її бажаннями щодо дітей. Наші солдати захищають Німеччину і все, чого ми досягли. Але саме наші жінки є основою майбутнього Німеччини, які будують його камінь за каменем за допомогою чудових німецьких дітей. Це цінності, право нашого народу на життя. Наші діти – це річка, яка несе німецькі почуття, німецьке мислення, німецькі досягнення і німецьку волю протягом століть» [15].

У тому ж журналі «Frauen Warte» за 1938 р. було надруковано вірш «Мій хлопчик», який описує, як німці повинні відчувати себе щодо дітей, особливо синів. Батьки знають, що їхній час закінчиться, але їхні діти продовжать світле майбутнє, яке вони будували. Увага акцентується на важливості цього молодого хлопчика не лише для батька, а й для країни в цілому [16].

Також задля підвищення росту народжуваності було впроваджено ряд заборон на законодавчому рівні. Всі форми контролю народжуваності оголосили поза законом, до порушників застосовували жорстокі міри покарання від штрафів до смертної кари. У січні 1941 р. за наказом рейхсміністра внутрішніх справ Генріха Гімлера було припинено виробництво контрацептивів в Німеччині. Аборти були категорично заборонені, виключення робили тільки у випадках соціальної необхідності. Як заохочення сім'ям видавали безвідсоткові позички, якщо дружина йшла з роботи. За народження кожної дитини списувалося по 25% боргу, також знижувалися податки на 15% з кожною дитиною. Якщо у матері було більше шести дітей, вона могла не платити взагалі ніяких податків [5, 51].

Коли більше жінок почали працювати на фабриках з початком війни, уряд почав працювати над законодавством з охорони праці матері. Відповідний закон був прийнятий 17 травня 1942 р. і передбачав фінансову компенсацію для жінок, які народили і мусили покинути роботу. Також жінки не мали повертатися на роботу надто швидко після народження дитини [17].

Додатково до пропаганди і законодавчої бази, нацисти створили ряд програм, які мали на меті допомогти матерям рости дітей. Перша з них – «Допомога матері і дитині», яка виконувала кілька функцій: благодійність і допомога матерям у відновленні сил, благодійність для малолітніх дітей і організація центрів допомоги і консультації. Допомога надавалася не тільки грошима і продуктами харчування, але також були організовані спеціальні установи для породіль, де медперсонал надавав догляд за матерями. Помічників з цих центрів відправляли додому, щоб піклуватися про їхніх дітей, а матерів направляли в будинки відпочинку, що підвищувало ефект націонал-соціалістичної пропаганди.

Другою програмою була, заснована в 1934 р. – Державна служба матері. Ця установа займалася навчанням майбутніх матерів вести домашнє господарство і правильному догляду за дітьми.

Наступною програмою для підвищення народжуваності служила так звана Національна Ліга великих сімей. Її головним завданням було змінити думку народу на те, щоб бажання мати дітей і багатодітність стали нормою. Кіно, література і театри, спрямовані проти материнства і сім'ї були заборонені. Програма мала ще одну роль: вона надавала допомогу у сплаті квартплати, надавала житло, навчання та іншу допомогу. Пізніше національну лігу реформували в Національну Асоціацію Німецькій сім'ї, Бойову лігу великих сімей сприятливої спадковості. Вона володіла тими ж функціями, але з урахуванням расової гігієни.

Нацисти використовували багато різних способів, щоб переконати жінок, що бути матір'ю – це справді те, чого вони хочуть, а зростаючий рух за жіночу автономію часів Веймарської республіки – це те, що збивало їх з правильного шляху. Успіх німецької раси був можливий шляхом збільшення кількості расово чистих дітей. Як і у всіх аспектах нацистської культури, раса була важливою, і відповідно, німецька раса вважалася вищою над усіма іншими. Расово чиста жінка була не лише сильною в крові, а й виглядала та поводити себе певним чином. Щоб бути ідеальною німкенєю, потрібно було відповідати низці критеріїв, кожен з цих критеріїв був важливим для держави і утверджувався нею. Нацистська партія хотіла бути впевненою, що жінка буде виконувати покладені на неї обов'язки, та перебуватиме вдома, а не займатиметься робочими справами. Для цього націонал-соціалістична партія мусила забезпечити, аби жінка дотримувалася того способу життя та переконань, які схвалила партія. Нацистська партія використовувала цілий ряд засобів, щоб показати німкеням, як не лише бути гарною матір'ю, а й ідеальною жінкою.

Висновки. Таким чином, ставлячи перед собою завдання збільшити кількість населення та звільнити робочі місця для чоловіків, нацисти вирішили, що найкращим шляхом досягнення цих цілей, буде вивільнити жінок з різних сфер реалізації, та обмежити їх діяльність сім'єю. Уряд застосував весь потенціал пропаганди, який був направлений на штучне створення «культу матері», за якого жінки мали б отримати належну пошану. Було прийнято відповідні законодавчі акти, які обмежили доступ жінок до різних сфер, починаючи освітою, і завершуючи можливостями соціальної реалізації. Натомість на законодавчому рівні відбулася підтримка материнства та шлюбів. У результаті значного числа заходів відбулася зміна норм моралі. Відбулося знецінення жінки, її розглядали лише з біологічної точки зору, як ту, що здатна продовжити рід. У підсумку, «культ матері», який пропагував нацистський уряд, лише в деякій мірі сприяв досягненню поставлених цілей.

Список використаної літератури

1. Макарова Л. М. Национал-социализм в гендерном измерении / Л. М. Макарова. // Диалог со временем. – 2007. – №19. – С. 234–252.
2. Günter L. Wir Frauen im Kampf um Deutschlands Erneuerung / L. Günter // NS Frauen Warte. – 1934. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. [Electronic recourse] – Accessed mode: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw2-17.htm>
3. Goebbels J. German women / Goebbels. – 1934. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. [Electronic recourse] – Accessed mode: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/goeb55.htm>.
4. Rüdiger J. Die Aufgaben des BDM. im Arbeitsjahr 1938 / Rüdiger // Das Deutsche Mädel. – 1938. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. [Electronic recourse] – Accessed mode: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/dml-38a.htm>
5. Супрыгина Г. Г. Культ матери в Третьем рейхе, его смыслы и последствия / Г. Г. Супрыгина // Вестник Томского государственного университета. – 2005. – №288. – С. 49–55.
6. Schreiber A. Todesbereitschaft/Lebensbereitschaft / Schreiber // NS Frauen Warte. – 1940. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. [Electronic recourse] – Accessed mode: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw8-23a.htm>
7. Linhardt-Köpker E. Am Müttertag 1940 / Linhardt-Köpker // NS Frauen Warte. – 1940. [Electronic recourse] – Accessed mode: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw8-22a.htm>

8. Ермаков А. М. Десять заповедей для выбора супруга, изданных имперским комитетом народного здравоохранения, ноябрь 1934 г. / А.М. Ермаков // Женщины в Германии в первой половине XX века. – 2003. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>.
9. Ермаков А. М. Брачные объявления нацистского периода / А.М. Ермаков // Женщины в Германии в первой половине XX века. – 2003. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://yspu.o-rg/hreader/1/?in=docs.4>.
10. Ермаков А. М. Сообщение газеты «Франкфуртер цайтунг», 6 января 1937 г. / А. М. Ермаков // Женщины в Германии в первой половине XX века. – 2003. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>
11. Rainey S. Nazi Bride Schools: ‘These girls were the nucleus of the Reich’ / Rainey. – 2013. [Electronic recourse] – Accessed mode: <https://www.telegraph.co.uk/history/world-war-two/10247550/Nazi-Bride-Schools-These-girls-were-the-nucleus-of-the-Reich.html>
12. Ермаков А. М. Закон о защите здоровья немецкого народа, 18 октября 1935 г. / А. М. Ермаков // Женщины в Германии в первой половине XX века. – 2003. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>.
13. Ермаков А. М. Распоряжение о защите брака, семьи и материнства, 9 марта 1943 г. / А. М. Ермаков // Женщины в Германии в первой половине XX века. – 2003. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>.
14. Gronov K. A clever housewife knows how to remove a stain Women’s magazines in Nazi Germany / K. Gronov., 2016. – 63 с. – (European Journalism-Fellowships (EJF)).
15. Danzer P. Das Leben muß siegen / Danzer // NS Frauen Warte. – 1940. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. [Electronic recourse] – Accessed mode: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw8-13a.htm>
16. Werner vom Hofe. Mein Junge / Werner vom Hofe // NS Frauen Warte. – 1938. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. [Electronic recourse] – Accessed mode: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw7-04a.htm>
17. Ермаков А. М. Закон о защите работающей матери, 17 мая 1942 г. / А. М. Ермаков // Женщины в Германии в первой половине XX века. – 2003. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>.

References

1. Makarova, L. M. (2007). *National Socialism in Gender Dimension*. Dialog so vremenem (Dialogue with time), 19, 234-252 (in Russ)
2. Günter, L. (1934). *Wir Frauen im Kampf um Deutschlands Erneuerung*. NS Frauen Warte. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. Retrieved from: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw2-17.htm>
3. Goebbels, J. (1934). *German women*. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. Retrieved from: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/goeb55.htm>.
4. Rüdiger, J. (1938). *Die Aufgaben des BDM. im Arbeitsjahr 1938*. Das Deutsche Mädel. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. Retrieved from: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/dm1-38a.htm>
5. Supryigina, G. G. (2005). *Mother cult in the Third Reich, its meanings and consequences*. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta (Tomsk State University Bulletin), 288, 49-55 (in Russ)
6. Schreiber, A. (1940). *Todesbereitschaft/Lebensbereitschaft*. NS Frauen Warte. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. Retrieved from: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw8-23a.htm>
7. Linhardt-Köpker, E. (1940). *Am Müttertag 1940*. NS Frauen Warte. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. Retrieved from: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw8-22a.htm>
8. Ermakov, A. M. (2003). The Ten Commandments for Choosing a Mate, issued by the Imperial Public Health Committee, November 1934. *Zhenschinyi v Germanii v pervoy polovine XX veka (Women in Germany in the first half of XX century)*. Retrieved from: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>. (in Russ)
9. Ermakov, A. M. (2003). Marriage ads of the Nazi period. *Zhenschinyi v Germanii v pervoy polovine XX veka (Women in Germany in the first half of XX century)*. Retrieved from: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>. (in Russ)

10. Ermakov, A. M. (2003). Message “Frankfurter Zeitung” newspaper, January 6, 1937. *Zhenschinyi v Germanii v pervoy polovine XX veka (Women in Germany in the first half of XX century)*. Retrieved from: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4> (in Russ)
11. Rainey, S. (2013). *Nazi Bride Schools: ‘These girls were the nucleus of the Reich’*. Retrieved from: <https://www.telegraph.co.uk/history/world-war-two/10247550/Nazi-Bride-Schools-These-girls-were-the-nucleus-of-the-Reich.html>
12. Ermakov, A. M. (2003). The Law on the Protection of the German public health, and October 18, 1935. *Zhenschinyi v Germanii v pervoy polovine XX veka (Women in Germany in the first half of XX century)*. Retrieved from: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>. (in Russ)
13. Ermakov, A. M. (2003). Ordinance on the Protection of marriage, family and motherhood, March 9, 1943. *Zhenschinyi v Germanii v pervoy polovine XX veka (Women in Germany in the first half of XX century)*. Retrieved from: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>. (in Russ)
14. Gronov, K. (2016). *A clever housewife knows how to remove a stain Women’s magazines in Nazi Germany*. European Journalism-Fellowships (EJF).
15. Danzer, P. (1940). *Das Leben muß siegen*. NS Frauen Werte. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. Retrieved from: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw8-13a.htm>
16. Werner vom Hofe. (1938). *Mein Junge*. NS Frauen Werte. Translated by Randall Bytwerk, Calvin German Propaganda Archive. Retrieved from: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/fw7-04a.htm>
17. Ermakov, A. M. (2003). Working Mother Protection Act, May 17, 1942. *Zhenschinyi v Germanii v pervoy polovine XX veka (Women in Germany in the first half of XX century)*. Retrieved from: <http://yspu.org/hreader/1/?in=docs.4>. (in Russ)

KOVALCHUK Viktoriia, Graduate student of the Department of World History, Borys Grinchenko Kyiv University,
e-mail: viktoriya.koval4uk@gmail.com

MOTHERHOOD AS A «MISSION OF STATE SIGNIFICANCE» IN THE IDEOLOGY AND POLITICS OF THE THIRD REICH

Abstract. Introduction. *In recent decades, gender studies confirmed itself as a very relevant trend in the world of science. In this context, it is important to explore the the mother cult. In particular, how the Nazis managed to attract a wide range of women to their side and also make them active participants in the National Socialist movement.*

Purpose. This issue is partially considered by domestic scientists, so it deserves detailed and comprehensive consideration.

Results. *If we summarize the views of the ideologues of Nazism, we can say with confidence that the main role in building the state was given to men. The woman had become a mother, homemaker, house keeper. Yes, men were given a primary role, and women - a secondary one, but it should be noted at once that National Socialism understood the world around it as male.*

The main goals of National Socialism were to increase the number of racially pure population. As well as the creation of jobs for men by releasing women from this area. For practical implementation of these objectives was adopted a number of laws.

The Nazi party wanted to be sure that the woman would perform her duties and stay at home, not work. To this end, the National Socialist Party had to ensure that women adhered to the way of life and beliefs approved by the party. The Nazi party used a number of means to show Germans how not only to be a beautiful mother but also an ideal woman.

Conclusion. *The government used the full potential of propaganda that was directed to the artificial creation of the “mother cult “ in which a woman would get the proper respect. As a result of a significant number of measures there was a change in morality. There was a devaluation of women, she was considered only from a biological point of view, as one that can procreate. As a result, the “mother cult”, which promoted Nazi government, only to some extent contributed to the achievement of the goals.*

Keywords: *gender, mother cult, Lebensborn, nazism, The Third Reich.*

Одержано редакцією 28.10.2020
Прийнято до публікації 6.11.2020